

Mahatma Gandhi với Nam Phi

Lê Thị Hằng Nga*, Nguyễn Ngọc Quỳnh**

*Viện Nghiên cứu Ấn Độ và Tây Nam Á, **Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam
Ngày nhận bài: 26/6/2019, ngày gửi phản biện: 01/7/2019, ngày duyệt đăng: 17/07/2019

Trước khi trở thành lãnh đạo xuất chúng của phong trào dân tộc Ấn Độ, Mahatma Gandhi đã có thời gian làm việc và dần thân hoạt động chính trị tại Nam Phi, nơi ông đã thử nghiệm và thành công với phương pháp đấu tranh bất bạo động - kiên trì chân lý. Có thể nói, Ấn Độ là nơi Gandhi sinh ra nhưng Nam Phi mới là nơi ông trưởng thành. Bản thân Mahatma Gandhi đã mô tả những năm tháng sống ở Nam Phi như là "phần tốt đẹp nhất trong cuộc đời" mình (Nanda, 2012). Trong khoảng 21 năm sống ở Nam Phi, từ 1893 đến 1914, chàng thanh niên trẻ nhút nhát vừa mới học xong ở trường luật đã thay đổi rất nhiều để cuối cùng trở thành người dẫn dắt phong trào độc lập của Ấn Độ và thúc đẩy phong trào phi thực dân hóa của thế giới. Nếu không có những thách thức, thử nghiệm, những cơ hội mà Nam Phi đem lại, có lẽ Gandhi cũng đã không phát triển một nhân cách và sự nghiệp chính trị có một không hai và trở thành một trong những chính khách có sức hút nhất của thế kỷ XX. Bài viết tìm hiểu con đường đến với Nam Phi và ảnh hưởng của những năm tháng ở Nam Phi đến sự nghiệp và nhân cách Mahatma Gandhi.

Từ khóa: Mahatma Gandhi, Nam Phi, Satyagraha, phân biệt chủng tộc

1. Con đường đến với Nam Phi

Vào những năm cuối thế kỷ XIX, vấn đề người nhập cư Ấn Độ là một chủ đề nóng bỏng tại Nam Phi. Lao động kìm ược người Ấn (indentured Indian labour) đã bắt đầu đến Nam Phi từ những năm 1860 để làm việc tại các đồn điền mía đường. Nhiều người trong số những lao động này ở lại định cư vì lý do kinh tế. Sự gia tăng dân số Ấn Độ dẫn tới sự phân đối mạnh mẽ của những người thực dân da trắng, đặc biệt khi các thương nhân Ấn Độ cũng bắt đầu đến đây.

Năm 1891, Mohandas K. Gandhi khi đó 22 tuổi, đang học luật tại London thì nghe tin mẹ qua đời và đã phải vội vã trở về Ấn Độ. Sau khi trở về Ấn Độ một thời gian, ông bắt đầu làm việc cho một Tòa án ở Bombay và đã nỗ lực để đứng vững trong nghề luật nhưng không thành công. Ông chuyển đến Rajkot làm nghề viết công văn, đơn từ và nhận một khoản lương khiêm tốn hàng tháng khoảng 300 Rupee. Tuy nhiên, ông đã phạm lỗi với Ollivant, một Đại diện Chính trị của Anh (British Political Agent) tại tòa án ở Rajkot, nơi tập trung hầu hết các công việc của ông. Đúng vào thời điểm đó, Dada Abdulla, một thương gia Ấn Độ ở Natal, Nam Phi đã mời ông tham dự vào một vụ kiện dân sự ở đất nước đó. Dada Abdulla và các con trai ông ở Nam Phi cần có một luật sư có thể nói tiếng Gujarati để giải quyết một tranh chấp với người anh em họ không trả nợ cho công ty.

* hangngadph@gmail.com

Hợp đồng kéo dài một năm, với khoản thù lao 105 bảng, một tấm vé khứ hồi hạng nhất và những chi phí thực tế. Đó là một khoản phí khiêm tốn, nhưng Gandhi muốn rời khỏi Rajkot nên đã nhanh chóng chấp nhận lời đề nghị. Theo hợp đồng của vụ kiện này thì ông chỉ làm việc ở Nam Phi một năm nhưng rồi ông đã ở lại đây hơn 20 năm.

2. Những năm tháng ở Nam Phi

Gandhi đến Durban ngày 24/5/1893 trên con tàu 'SS Safari' khi mới 24 tuổi. Dada Abdulla, người có công ty thuê Gandhi hành động đại diện cho nó trong một vụ tranh chấp thương mại với một thành viên trong gia đình, đợi ông trên cầu cảng, và Gandhi đã chuyển đến sống với gia đình ông ở phố Grey. Những cú sốc bất ngờ khó chịu đã chờ đợi Gandhi ở Nam Phi. Đầu tiên, khi Gandhi đến thăm tòa án Durban cùng với Abdulla ngay sau khi ông đến Nam Phi, Gandhi bị thẩm phán người châu Âu yêu cầu cởi chiếc khăn xếp của mình. Gandhi từ chối và rời khỏi tòa án với lý do là việc bỏ khăn xếp quần trên đầu là một dấu hiệu thiếu tôn trọng ở Ấn Độ. Sự kiện này đã được ghi lại trên báo địa phương, tờ *Natal Advertiser*, ngay lập tức thu hút sự chú ý của mọi người vào sự xuất hiện của ông và ý thức mạnh mẽ của việc giữ gìn phẩm giá cá nhân.

Nhưng đây chỉ là khúc dạo đầu cho một sự kiện nổi tiếng hơn diễn ra trên tàu đã khơi dậy ý thức chính trị của ông. Không lâu sau khi đến Nam Phi, Gandhi phải di chuyển đến Pretoria vì vụ án, và mặc dù ông có vé hạng nhất nhưng người chỉ huy trên tàu ra lệnh ông chuyển đến một toa hạng ba vì lý do màu da của ông. Thời kỳ đó, người da màu ở Nam Phi không được phép ngồi ở toa hạng nhất. Câu chuyện diễn ra như sau¹:

Trên chuyến tàu khởi hành từ Durban, chàng thanh niên là luật sư Gandhi đang trên đoàn tàu khởi hành từ Durban đi gặp khách hàng ở Pretoria. Gandhi mua vé hạng nhất và ngồi ở toa hạng nhất. Một vị khách người châu Âu đi ngang qua khoang và chế lảng người khi thấy Gandhi da màu ngồi trong khoang hạng nhất. Một nhân viên khuân vác có mặt tại toa tàu đã cảnh báo Gandhi: "Tôi không biết bằng cách nào ông có vé hạng nhất, nhưng ông đang tự đưa mình vào rắc rối lớn đấy." Gandhi liếc nhìn qua cánh cửa toa tàu để xem điều gì khiến anh nhân viên kia sơ hãi đến vậy. Rồi một vị khách châu Âu và người soát vé đẩy cửa bước vào.

Người soát vé hét vào mặt Gandhi: "Này, tên cu-li kia, mày đang làm gì trong khoang này thế?"

Gandhi trả lời: "Sao vậy? Tôi... tôi có vé mà. Vé khoang hạng nhất."

Người soát vé: "Làm sao mày lại có tấm vé này?"

Gandhi: "Tôi nhận vé qua đường bưu điện. Tôi là một luật sư và tôi không có thời gian để đi mua vé trực tiếp."

Vị khách châu Âu: "Người da màu không thể ngồi ở khoang hạng nhất. Đi xuống ngồi ở khoang hạng ba của mày đi."

Gandhi gơ tấm thẻ hành nghề cho vị khách châu Âu và người soát vé xem: "Các anh nhìn này, Mohandas K. Gandhi, Luật sư. Tôi đang trên đường đến Pretoria để thụ lý vụ việc cho một công ty thương mại Ấn Độ."

Vị khách châu Âu: "Mày không nghe thấy tao nói à? Làm gì có Luật sư da màu ở Nam Phi!"

¹ Câu chuyện dựa trên vở kịch của Garima Tiwari. Tư liệu cung cấp bởi Đại sứ quán Việt Nam tại Hà Nội.

Gandhi: “Thưa Ngài, tôi là thành viên của Tòa án Công lý Tối cao, do đó, tôi là một luật sư, và vì trong mắt ngài, tôi là người da màu - nên tôi nghĩ chúng ta có thể suy luận ra là có ít nhất một luật sư da màu ở Nam Phi.”

Vị khách châu Âu: “Đuổi hẳn ta ra ngoài”

Sự kiện này đánh dấu sự chuyển hướng trong cuộc đời Gandhi. Chịu đựng cái lạnh run rẩy thấu xương trong đêm đông giá rét ở phòng đợi của ga tàu, Gandhi đã trải qua sự đấu tranh dữ dội: Ông có nên từ bỏ hợp đồng để về Ấn Độ? Hay ông nên chấp nhận tình hình và đối mặt với nó? Khách hàng của ông đã không báo trước cho ông biết về tình trạng si nhục của người Ấn ở Nam Phi. Các thương gia Ấn Độ ở đây đã học cách bỏ túi sự lẳng mạ giống như việc bỏ túi những đồng tiền kiếm được. Từ trước đến giờ, Gandhi thường không thể hiện là người quyết đoán; trái lại ông thường tỏ ra là người nhút nhát, rụt rè và chấp nhận. Nhưng đêm đó, trong căn phòng lạnh giá của phòng chờ ga tàu, có một sự chuyển biến lớn đã xảy ra trong con người ông như một luồng thép chạy khắp cơ thể và ông đã có quyết định quan trọng trong cuộc đời: ở lại Nam Phi để đấu tranh chống lại sự phân biệt chủng tộc đối với người da màu. Từ thời điểm đó, ông không chịu chấp nhận sự bất công như là một phần của trật tự xã hội ở Nam Phi, và sau này ở Ấn Độ. Sự rụt rè của chàng sinh viên ở Anh và luật sư trẻ ở Ấn đã hoàn toàn biến mất. Nếu ông không bị đuổi khỏi tàu, không bị phân biệt đối xử tệ bạc vì màu da của mình, có lẽ ông đã không trở thành một “Mahatma” sau này. Cho nên, rõ ràng sự kiện bị đuổi khỏi tàu tại Nam Phi là bước ngoặt trong cuộc đời Mohandas Karamchand Gandhi. Hiện nay, có một tấm bảng tại nhà ga ở Pietermaritzburg với nội dung: *“Ở gần tấm bảng này, Mohandas Karamchand Gandhi đã bị đuổi ra khỏi toa hạng nhất vào đêm mùng 7 tháng 6 năm 1893. Sự việc này đã thay đổi diễn tiến cuộc đời ông. Ông đã bước vào cuộc đấu tranh chống lại sự áp bức chủng tộc. Cuộc đấu tranh bất bạo động tích cực của ông đã bắt đầu từ hôm đó”* (*Gandhi.southafrica.net*).

Trong khi ở Pretoria, Gandhi đã nghiên cứu điều kiện sống của những người đồng hương, cố gắng giáo dục họ về quyền và nghĩa vụ của họ. Vào tháng 6/1894, khi thời gian hợp đồng sắp hết, Gandhi trở lại Durban, chuẩn bị sẵn sàng về Ấn Độ. Tại buổi tiệc chia tay mà khách hàng tổ chức cho ông, ông tình cờ đọc tờ *The Natal Mercury* và biết rằng Hội đồng Lập pháp Natal (Natal Legislative Assembly) đang cân nhắc thông qua một đạo luật tước bỏ quyền bầu cử của người Ấn. Gandhi nói với gia chủ rằng, đây là chiếc đinh đầu tiên đóng vào quan tài của chúng ta. Họ đã nài nỉ Gandhi ở lại để bảo vệ, che chở họ. Gandhi đồng ý hoãn chuyến đi về Ấn thêm một tháng.

Bản năng nhạy bén đã hướng dẫn chàng thanh niên Gandhi trong tổ chức chiến dịch chính trị đầu tiên. Khi còn là sinh viên ở Anh cũng như khi đã là một luật sư ở Ấn, Gandhi chưa bao giờ quan tâm nhiều đến chính trị. Vậy mà, vào tháng 7/1894, khi mới 25 tuổi, Gandhi nhanh chóng trở thành nhà vận động chính trị thành thạo. Ông đã soạn thảo các bản kiến nghị gửi lên cơ quan Lập pháp Natal và Chính phủ Anh, và đã thực hiện ký chứng với hàng trăm đồng bào của mình. Mặc dù không thể ngăn chặn việc thông qua đạo luật, nhưng Gandhi đã thành công trong việc thu hút sự chú ý của công chúng và báo chí ở Natal, Ấn Độ và ở Anh về sự bất bình của người Ấn ở Natal.

Một tháng gia hạn tại Nam Phi của Gandhi nhanh chóng trôi qua. Cộng đồng Ấn Độ tiếp tục cầu xin ông ở lại để thay mặt họ đấu tranh. Gandhi cảm thấy người Ấn cần gấp một tổ chức lâu dài để chăm lo cho lợi ích của họ. Chiều theo ý của Dadabhai Naoroji, người lúc đó là Chủ tịch Đảng Quốc đại Ấn

Độ năm 1893, Gandhi đã đặt tên cho tổ chức mới ở Nam Phi là Đảng Quốc đại Natal vào năm 1894. Tổ chức này lãnh đạo các cuộc biểu tình bất bạo động chống lại sự đối xử áp bức của người da trắng đối với người châu Phi bản xứ và người Ấn.

Là một thư ký không mệt mỏi của tổ chức, Gandhi đã giành được sự quan tâm và hưởng ứng nhiệt liệt trong mỗi bước đi. Chiến thuật của Gandhi bao gồm hai mặt. Một mặt, ông truyền tinh thần đoàn kết cho những thương nhân Hồi giáo và các giáo sĩ Parsi và Hindu giáo, những lao động khế ước bán nô lệ từ Madras và những tín đồ Thiên Chúa giáo gốc Ấn sinh ra ở Natal. Mặt khác, ông công khai rộng rãi hoàn cảnh của người Ấn để hối thúc lương tâm của nhân dân và chính phủ ở Natal, ở Ấn Độ và ở Anh. Thước đo thể hiện sự thành công của Gandhi là những tờ báo quan trọng như *The Times (London)*, *The Statesman* và *Englishman* của Calcutta đã có bài bình luận về những bất bình và khiếu nại của người Ấn ở Natal. Đối với bản thân, Gandhi không nhận bất cứ thứ gì từ công quỹ. Trong những năm đầu hoạt động và rèn luyện chính trị, Gandhi đã xây dựng bộ quy tắc ứng xử của riêng mình đối với một chính trị gia. Ông không chấp nhận quan điểm phổ biến rằng, trong chính trị, người ta phải đấu tranh cho một đảng là đúng hay sai. Ông luôn đấu tranh vì chân lý, sự thật. Ông có niềm đam mê đối với sự thật, sự đam mê mà ông đã nuôi dưỡng trong thời gian thực hành luật, và ông cũng đem niềm đam mê đó vào chính trị. Nếu sự thật đứng về phía ông thì ông không cần phải thù ghét chúng. Ông tránh việc phóng đại và ngăn chặn các đồng nghiệp của mình phóng đại sự thật. Ông không bỏ qua ngay cả những đồng bào ông, ông không chỉ là người ủng hộ mạnh mẽ nhất của những người Ấn ở Natal mà ông còn là nhà phê bình nghiêm khắc nhất của họ.

Năm 1896, Gandhi về Ấn Độ để đón vợ con và để vận động sự ủng hộ đối với sự nghiệp của người Ấn ở nước ngoài. Những câu chuyện về hoạt động và phát ngôn của ông ở Ấn đã được truyền đến Natal và làm những người châu Âu ở đó nổi giận. Khi ông đặt chân đến Durban vào tháng 1/1897, ông đã bị tấn công và suýt bị treo cổ bởi đám đông da trắng. Nhưng Gandhi đã không truy tố những kẻ tấn công mình. Đó cũng là một đặc điểm trong tính cách của Gandhi. Theo Gandhi, nguyên tắc của ông là không tìm kiếm giải quyết vấn đề cá nhân trong một tòa án.

Khi xảy ra Chiến tranh Boer năm 1899, Gandhi thành lập một Quân đoàn Cứu thương Ấn Độ (Ambulance Corps) để hỗ trợ Chính phủ Anh trong cuộc chiến - một nghĩa cử đẹp nhưng vô ích đối với người Anh. Chiến thắng của Anh trong Chiến tranh Boer có mang lại chút thư giãn cho người Ấn ở Nam Phi. Tuy nhiên, sự kỳ thị sắc tộc và tra tấn đối với người Ấn ở Nam Phi vẫn tiếp diễn. Năm 1906, Chính phủ Transvaal đã ban hành một đạo luật đặc biệt si nhục yêu cầu công dân Ấn Độ phải đăng ký thân nhân (Asian Registration Act)². Người Ấn đã tổ chức một cuộc họp biểu tình rầm rộ tại Johannesburg,

² Đạo luật Đăng ký Châu Á (*The Asiatic Registration Act*) tại Transvaal ra đời nhằm vào người châu Á (người Ấn và người Hoa). Theo Đạo luật này, tất cả nam giới châu Á phải tự đăng ký và xuất trình giấy chứng minh nhân dân có dấu vân tay khi được yêu cầu. Những người không đăng ký và những dân nhập cư bị cấm nhập cảnh có thể bị trục xuất mà không có quyền kháng cáo hoặc bị nộp phạt tại chỗ nếu họ không tuân thủ Đạo luật. Cũng theo Đạo luật này, mọi người châu Á, phụ nữ hoặc trẻ em từ tám tuổi trở lên, được quyền cư trú ở Transvaal, phải đăng ký tên của mình với Cơ quan Đăng ký người châu Á (Registrar of Asiatics) và lấy giấy chứng nhận đăng ký. Người nộp đơn đăng ký phải giao lại giấy phép cũ cho Cơ quan đăng ký, và phải ghi rõ trong đơn tên tuổi, đăng cấp, nơi ở... của mình. Cơ quan đăng ký phải ghi lại những dấu hiệu nhận dạng quan trọng đối với người nộp đơn và lấy dấu vân tay của họ. Gandhi gọi Đạo luật này là "Đạo luật Đen" (Black Act), là một sự si nhục đối với công đồng châu Á ở Nam Phi và đã phát triển khái niệm Satyagraha để đấu tranh. Đạo luật đã bị Chính phủ Anh bãi bỏ ngay

và dưới sự lãnh đạo của Gandhi, họ đã thề (cam kết) sẽ không tuân thủ Đạo luật đó và sẽ chịu đựng mọi hình phạt do sự bất tuân này. Vì vậy, phương pháp đấu tranh kiên trì chân lý (Satyagraha) được sinh ra từ đây - một phương pháp mới để sửa sai và chống lại áp bức mà không có sự thù hận và không có bạo lực. Những nguyên tắc và kỹ thuật của phong trào mới dần dần tiến triển trong các tháng và năm sau đó. Phương pháp hành động này về sau trở thành công cụ hoạt động chính trị của Gandhi trong phong trào dân tộc Ấn Độ và có ảnh hưởng lớn đến các phong trào đấu tranh trên thế giới thế kỷ 20, như phong trào dân quyền ở Hoa Kỳ và phong trào chống lại chế độ phân biệt chủng tộc ở Nam Phi. Martin Luther King nói rằng, “Chúa Jesus đem đến cho chúng ta nguồn cảm hứng còn Gandhi đem đến cho chúng ta phương pháp” (*mk.gandhi.org*).

Phong trào đấu tranh Satyagraha ở Nam Phi dưới sự lãnh đạo của Gandhi kéo dài tám năm. Hàng trăm người Ấn đã chọn hi sinh kể sinh nhai và tự do của mình thay vì phục tùng những đạo luật mà họ thấy trái ngược với lương tâm và lòng tự trọng của họ. Trong giai đoạn cuối của phong trào, năm 1913, hàng trăm người Ấn bao gồm phụ nữ đã vào tù và hàng ngàn người lao động Ấn đình công tại các hầm mỏ cũng bị vào tù, bị đánh bằng roi và thậm chí bị bắn. Đó là một thử thách khủng khiếp đối với người Ấn, nhưng cũng giúp phơi bày bộ mặt tồi tệ của tầng lớp cai trị ở Nam Phi. Ngay cả Lord Hardinge, Phó vương Ấn Độ, cũng đã phải lên tiếng công khai chỉ trích những biện pháp của Chính phủ ở Nam Phi, những biện pháp mà “không bao giờ có thể được tha thứ bởi bất kỳ quốc gia nào tự xưng là văn minh” (Nanda, 2012).

Dưới áp lực của dư luận thế giới và của Chính phủ Ấn Độ cũng như Chính phủ Anh, năm 1914, hiệp định Gandhi - Smuts đã được ký kết. Mặc dù không phải tất cả những khiếu nại của người Ấn được giải quyết, nhưng sự phân biệt chủng tộc đã giảm xuống, và Gandhi đã có thể trở về Ấn Độ. Có lẽ, Gandhi cũng cảm nhận rằng, vấn đề chủng tộc ở Nam Phi không thể được giải quyết chừng nào chủ nghĩa đế quốc châu Âu hay sự cai trị của người châu Âu đối với người châu Á và châu Phi vẫn còn tiếp diễn. Chính sự đụng độ của Gandhi với chủ nghĩa đế quốc Anh ở Ấn Độ đã góp phần làm xói mòn nền cai trị thực dân ở lục địa Á - Phi, phá hủy lý do tồn tại của tinh ưu việt của người da trắng và cuối cùng mở ra triển vọng của một chính thể đa sắc tộc và dân chủ ở Nam Phi.

Mahatma Gandhi rời Nam Phi ngày 18/7/1914, sau khi dành 21 năm làm luật sư và đấu tranh vì lợi ích công ở đó. Gandhi đã viết trong khi ngồi trên con tàu rời Nam Phi: “Tôi đã rời khỏi Nam Phi, nhưng không rời xa những kết nối của tôi với đất nước này” (E.S. Reddy & Gopalkrishna Gandhi, 1993).

3. Ảnh hưởng của Nam Phi đối với Mahatma Gandhi

Một số học giả cho rằng, Gandhi đã may mắn khi bắt đầu sự nghiệp hành luật và hoạt động chính trị ở Nam Phi (Nanda, 2012). Trong môi trường của những luật gia và các nhà lãnh đạo lớn của Ấn Độ, Gandhi khó có thể phát triển được nhiều sáng kiến. Ở Nam Phi, ông có được sự tự do tương đối về mặt xã hội để thực hiện những cuộc thử nghiệm chính trị và xã hội. Đối với một người không theo chủ nghĩa giáo điều, việc có thể bắt đầu hoạt động trong một môi trường không bị ảnh hưởng hay cản trở bởi các bậc tiền bối chính trị là một lợi thế mang tính quyết định. Vì vậy, Gandhi đã có thể đưa ra quy tắc ứng

sau khi ban hành do vấp phải phong trào phản đối do Gandhi lãnh đạo, nhưng sau đó đã được tái ban hành vào năm 1908.

xử của riêng mình, dù ở cương vị một luật sư, nhà báo hay nhà lãnh đạo chính trị. Diễn ngôn đạo đức và tâm linh của ông gây hoang mang không chỉ cho các đối thủ, mà đối với hầu hết những người đương thời trong giới tinh hoa chính trị.

Trong thời gian ở Nam Phi, vào năm 1909, Gandhi xuất bản cuốn *Hind Swaraj*, được coi là bản tuyên ngôn chính trị và xã hội đầy đủ của ông. Cuốn sách đã bị Chính phủ Ấn Độ cấm lưu hành, và cũng không thu hút được nhiều phản hồi từ phía những người Ấn được thừa hưởng nền giáo dục phương Tây. Cuốn *Hind Swaraj* in đậm dấu ấn những trải nghiệm của Gandhi tại Nam Phi. Chính ở Nam Phi và trong nền chính trị của Transvaal, Gandhi đã có được những kiến thức đầu tiên về chủ nghĩa dân tộc Ấn Độ. Nam Phi cũng chính là nơi lần đầu tiên Gandhi bắt đầu nhận thức rằng, nền văn minh hiện đại là nguyên nhân gốc rễ của vấn đề thuộc địa. Nếu như Lê-nin gắn chủ nghĩa thực dân với chủ nghĩa tư bản, thì Gandhi đã đi một bước xa hơn và gắn chủ nghĩa thực dân với chủ nghĩa hiện đại.

Khi Gandhi rời Nam Phi vào năm 1914, ông là một con người rất khác với chàng thanh niên nhút nhát ít kinh nghiệm đã đến Durban hơn hai mươi năm trước đó. Nam Phi đã không đối xử tốt với Gandhi mà lôi kéo ông vào vòng xoáy của vấn đề chủng tộc được tạo ra bởi sự thống trị của người châu Âu ở châu Phi. Cuộc đấu tranh không cân sức mà ông tiến hành chống lại sự phân biệt chủng tộc đã giúp ông trưởng thành và phát triển một triết lý cũng như một kỹ thuật mới về hoạt động chính trị và xã hội.

Không chỉ hoạt động chính trị mà tính cách của Gandhi cũng được hình thành ở Nam Phi. Thực vậy, nếu không có sự chuyển hóa bên trong, có lẽ Gandhi đã khó có thể có được những phẩm chất lãnh đạo nổi bật khiến ông trở thành một nhân vật thống trị trong nền chính trị Ấn Độ. Và thực vậy, sự chuyển hóa bên trong càng sâu sắc bao nhiêu, thì khả năng thay đổi và chuyển hóa môi trường bên ngoài càng lớn bấy nhiêu. Mỗi quan tâm của Gandhi đối với các vấn đề đạo đức và tôn giáo đã được nuôi dưỡng từ khi còn nhỏ, nhưng chính ở Nam Phi ông mới có cơ hội nghiên cứu chúng một cách có hệ thống. Mặc dù những nhà truyền đạo Kitô giáo đã không thể cải đạo Gandhi nhưng họ đã làm thức dậy sở thích nghiên cứu tôn giáo của ông. Tại Nam Phi, Gandhi bắt đầu đào sâu nghiên cứu về Thiên Chúa giáo cũng như những tôn giáo lớn khác, bao gồm tôn giáo của chính mình (Hindu giáo). Sự nghiên cứu so sánh các tôn giáo và những cuộc đàm đạo và trao đổi thư từ với những người hiểu biết đã đưa Gandhi đến kết luận rằng, có sự thống nhất cơ bản trong sự xung đột giữa các giáo lý và hình thức, rằng tôn giáo thực sự là một vấn đề của trái tim hơn là của khối óc, và rằng những niềm tin chân chính là những niềm tin được sống trên thực tế. Gandhi bắt đầu tin rằng, sự thử nghiệm thực sự của sự tiến bộ về tâm linh là mức độ mà một người có thể đưa niềm tin của mình vào thực hành trong công việc và đời sống hàng ngày (Nanda, 2012).

Trong quá trình sống và hoạt động ở Nam Phi, Gandhi đã đọc và được khơi nguồn cảm hứng bởi cuốn sách *Unto This Last* của John Ruskin. Gandhi nói rằng, cuốn sách này đã tạo nên sự chuyển biến lớn trong con người ông (*mkgandhi.org*). Ông tâm đắc những lời giáo huấn trong cuốn sách như: lợi ích của cá nhân nằm trong lợi ích của tất cả chứ không chỉ trong số đông; không phải chỉ coi trọng lợi ích của đa số, lợi ích và cảm xúc của thiểu số cũng cần được tôn trọng (có lẽ do suy nghĩ như vậy nên Gandhi đã từ chối lời đề nghị nhận chiếc áo của cậu bé đến thăm Sabarmati Ashram của ông)³; công

³ Chuyện kể rằng, tại Sabarmati Ashram (Trang trại) của Gandhi, bọn trẻ con thường đến thăm ông. Một hôm, có một cậu bé đến đó và tỏ ra vô cùng buồn lòng với cách ăn mặc giản dị của Gandhi. Cậu bé nghĩ bụng: một con Nghiên cứu Ấn Độ và Châu Á. Số 8 - 2019, tr.18-25

cho các quỹ công của chúng tôi. Anh ấy nghèo bởi vì anh ấy sẽ nghèo." Họ chất vấn anh ấy, giận dữ vì lòng vị tha kỳ lạ của anh ấy, và yêu quý anh bằng tình yêu của niềm tự hào và tin cậy" (Nanda, 2012).

Kết luận

Như vậy, trước khi lãnh đạo phong trào dân tộc của Ấn Độ, Mohandas Karamchand Gandhi đã có một khoảng thời gian dài 21 năm sống và làm việc tại Nam Phi. Sau khi đến Nam Phi, Gandhi nhanh chóng trở thành nhà lãnh đạo của cộng đồng người Ấn ở đây, truyền đạt triết lý Satyagraha và đấu tranh vì một xã hội không có sự phân biệt chủng tộc và giai cấp. Sự tham gia của Gandhi trong phong trào bất bạo động ở Nam Phi đã tạo nên một ảnh hưởng lớn đến nỗi mà, ngày nay, ông vẫn được coi như một vị lãnh tụ ở Nam Phi. Thực vậy, Nam Phi là lò lửa đã tôi luyện Gandhi trở thành nhà hoạt động chính trị và là khúc đạo đầu quan trọng trước khi ông trở về Ấn Độ, nơi ông đóng vai trò then chốt trong cuộc đấu tranh giành độc lập của người Ấn chống lại sự cai trị của thực dân Anh. Năm 1947, 33 năm sau khi rời Nam Phi, Gandhi nói: "Thực sự, chính sau khi đến Nam Phi mà tôi đã trở thành tôi hiện nay. Tình yêu của tôi đối với Nam Phi và mối quan tâm của tôi đối với những vấn đề (của Nam Phi) không ít hơn đối với Ấn Độ" (E.S. Reddy & Gopalkrishna Gandhi, 1993). Gandhi từng chia sẻ, ông được sinh ra ở Ấn Độ nhưng được tạo thành ở Nam Phi, trải qua những năm tháng đẹp nhất của tuổi thanh xuân ở đó và ông tự nhận mình vừa là người Ấn, vừa là người Nam Phi (Nanda, 2012).

Tài liệu tham khảo

1. *Bapu in Africa: 10 things Mahatma Gandhi did in South Africa*, <https://www.indiatoday.in/education-today/gk-current-affairs/story/bapu-in-africa-344314-2016-10-01>, ngày truy cập 19/6/2019.
2. *How "Unto This Last" inspired Mahatma Gandhi*, <https://www.mkgandhi.org/newannou/how-unto-this-last-inspired-Mahatma-Gandhi.html>, ngày truy cập 24/07/2019.
3. *Mahatma Gandhi in South Africa*, <http://gandhi.southafrica.net/>, ngày truy cập 12/6/2019.
4. Nanda, B.R. (2012), *In Search of Gandhi: Essays and Reflections*, Oxford Scholarship Online, <https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780195672039.001.0001/acprof-9780195672039> ngày truy cập 7/7/2019.
5. E.S. Reddy and Gopalkrishna Gandhi (1993), *Gandhi and South Africa: 1914-1948*, Navajivan Publishing House, Ahmedabad, <https://www.sahistory.org.za/archive/gandhi-and-south-africa-1914-1948-es-reddy-and-gopalkrishna-gandhi>, ngày truy cập 23/07/2019.
6. Anthony J. Parel, *Gandhi - Hind Swaraj and other writings*, Cambridge University Press, New Delhi, 2004.
7. Michael True, *Gandhi and Global Nonviolence*, <https://www.mkgandhi.org/articles/Gandhi-and-global-nonviolence.html>, ngày truy cập 10/7/2019.